

Valtiovarainministeriölle

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b ja 22 a §:n muuttamisesta

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan muutettavaksi arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädännöstä annettua lakia. Esityksen mukaan 10 prosentin alennetun verokannan soveltamisalaan nykyisin kuuluvat hyödykkeet siirrettäisiin 14 prosentin verokantaan. Muutos ei koskisi sanoma- ja aikakauslehtiä. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ssä muutos koskisi majoitusliikkeitä, kylpylöitä, mökkimajoitusta, leirintäalueita, kulttuuri- ja urheilutapahtumia järjestäviä ravintoloita, konsertteja ja festivaaleja, hiihtokeskuksia, huvipuistoja, keilahalleja, moottorikelkka-, poro- ja koirasafareita sekä esimerkiksi koskenlaskua järjestäviä yrityksiä. Lisäksi korotus vaikuttaa matkailualan kannalta elintärkeisiin kotimaan linja-auto-, taksi-, juna- ja lentoliikenteeseen.

Arvonlisäveron korotus ei koske lainkaan ulkomaan lento- ja laivaliikennettä. Se ei koske myöskään majoittumista ja ravintolapalveluita Itämerellä liikkuvilla viihderisteilyillä. Veronkorotus heikentää kotimaan matkailun kilpailukykyä ja suosii matkustamista ulkomaille. Maissa olevat hotellit, kylpylät ja kongressikeskukset eivät pysty kilpailemaan hinnalla viihderisteilyjen kanssa. Tämä vähentää työllisyyttä maissa toimivissa yrityksissä ja verotuloja valtiolle.

Alempien arvonlisäverokantojen korotuksen arvioidaan vuositasolla lisäävän valtion arvonlisäverokertymää staattisesti laskien noin 330 miljoonaa euroa vuoden 2025 tasossa. Lopullisen tuottovaikutuksen arvioidaan jäävän staattista tuottoarviota pienemmäksi, sillä arvonlisäverotuksen kiristyminen vähentää kotitalouksien ostovoimaa ja ansio- ja pääomatuloveron tuottoa. Nämä vaikutukset huomioiden valtion verotulojen lisäyksen arvioidaan olevan vuoden 2025 tasossa noin 227,5 miljoonaa euroa.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry toteaa tuoreen tutkimuksen osoittavan, että korkeita arvonlisäverokantoja korotettaessa dynaaminen vaikutus on valtiovarainministeriön arvioimaa korkeampi. Veron korottaminen heikentää myös monien toimialojen toimimista koronakriisin ja Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamista ongelmista.

Alempien arvonlisäverojen korottaminen vaikuttaa merkittävästi matkailu- ja ravintola-alan toimintaan. Toimialan tilannetta heikentää myös hallituksen aikaisemmin päättämä yleisen verokannan korottaminen. Se nostaa anniskelun arvonlisäveroa 1.9.2024 alussa 25,5 prosenttiin, jolloin se on EU-maiden toiseksi korkein.

Tulevat veronkorotukset nostavat matkailu- ja ravintola-alan verotusta merkittävästi ja heikentävät toimialan kansainvälistä kilpailukykyä. Korotukset toteutetaan tilanteessa, jossa toimialan taloudellinen tilanne on ennätysellisen heikko ja osa kansainvälisistä asiakkaista on menetetty yllättäen alkaneen Venäjän hyökkäyssodan vuoksi.

Vuoden 2020 alussa matkailu- ja ravintola-alan näkymät olivat erittäin lupaavat. Koronakriisi muutti toimialan tilanteen nopeasti ja Venäjän hyökkäyssota heikensi toimialan mahdollisuuksia toipua koronakriisistä. Koronakriisistä aiheutuva velkaantuminen ja sen jälkeen tapahtunut korkojen nouseminen ovat johtaneet siihen, että konkurssien määrä MaRa-alalla on 1990-luvun laman jälkeen korkeimmalla tasolla.

Venäjän sota aiheutti myös ennennäkemättömän kustannuskehityksen. Sähkön hinta oli erittäin korkea talven 2022–23 aikana ja on edelleen aikaisempaa korkeammalla tasolla. Elintarvikkeiden tukkuhinnat nousivat 30 prosenttia verrattuna vuoteen 2018. Koronarajoitusten jälkeinen työvoimapula pakotti alan yritykset nostamaan ammattitaitoisen henkilökunnan palkkoja enemmän kuin mihin oli varaa.

Syyskesällä 2022 loppunut nollakorkojen aika ajoi koronarajoitusten takia velkaantuneet yritykset vaikeaan tilanteeseen. Nollakorkojen aikana koronavelkoja pystyttiin vielä hoitamaan, mutta korkojen nousu lähes viiteen prosenttiin oli monille yrityksille liikaa. Pitkään suomalaisia kuluttajia hyödyttänyt asuntolainojen sitominen lyhyisiin viitekorkoihin vaikutti samalla tavalla. Asuntolainojen korot nousivat nopeasti reilusti yli neljän prosentin, mikä vähensi merkittävästi isoja asuntolainoja ottaneiden nuorten aikuisten kulutusta.

Matkailu- ja ravintola-alan yritysten taloustilanne on vaikea ja lyhyen ajan kysyntänäkymä heikko. Koronarajoitukset ja Venäjän sota aiheuttivat alan yrityksille suuria vaikeuksia, mihin ne itse eivät voineet vaikuttaa eivätkä pessimistisimmiskään suunnitelmissaan varautua. Toisin kuin vientiteollisuudessa matkailu- ja ravintola-alalla arvonlisä- ja valmisteverojen korotukset kohdistuvat työhön, yrittämiseen ja vientiin.

Arvonlisäverojen korotukset vaikuttavat erittäin kielteisesti talouteen, kun arvonlisäverokanta on korkea

Helsingin yliopiston taloustieteen kandidaattiohjelman johtaja, valtiotieteen tohtori Juha Tervala kirjoitti Helsingin Sanomissa 20.4.2024 mielipidekirjoituksen siitä, miten kielteisiä vaikutuksia jo valmiiksi korkeiden arvonlisäverokantojen korottamisella on. Tervalan mielipidekirjoitus perustuu Samara Gunterin ja muiden tutkijoiden työhön "Non-linear effects of tax changes on output: The role of the initial level of taxation", jossa analysoidaan veromuutosten vaikutuksia tuotantoon.

Juha Tervala toteaa kirjoituksessaan ja Vitriinissä kesäkuussa 2024 julkaistavassa artikkelissa mm. seuraavaa:

Makrotaloustieteelliset tutkimukset eivät tue käsitystä, että haitalliset vaikutukset tuotantoon olisivat vähäiset Suomessa. Monissa tutkimuksissa nähdään yleisten kulutusverojen, kuten arvonlisäveron, olevan tehokkaita veromuotoja, joiden nostamisen taloudelliset haitat ovat vähäisiä. Useat suomalaiset ekonomistit ovat tuoneet tämän näkökulman kotimaiseen keskusteluun. He ovat kuitenkin jättäneet huomiotta yhden Suomen kannalta tärkeän seikan: alv:n korotuksen vaikutukset riippuvat suuresti sen alkuperäisestä tasosta.

Gunterin ja muiden tutkijoiden työssä analysoidaan veromuutosten vaikutuksia tuotantoon. Ne johtuvat verojen aiheuttamista vääristymistä ja kannustinloukuista. Makrotaloudellisten mallien mukaan veromuutosten haitalliset vaikutukset työntarjontaan, tuotantoon ja kulutukseen nähdään pieninä matalilla alkuperäisillä verotasoilla, mutta suurempina korkeammilla verotasoilla.

Heidän tutkimuksensa empiirisen osan mukaan arvonlisäveron korotuksen tuotantovai-
kutukset riippuu huomattavasti veron alkuperäisestä tasosta. Verokerroin mittaa tuotannon muutosta suhteessa veromuutukseen. Tutkimuksen mukaan verokertoimen arvo on positiivinen matalien alkuperäisten verokantojen tilanteessa, mutta se muuttuu negatiiviseksi korkeampien verokantojen kohdalla. Verokerroin on nolla, kun arvonlisäveron alkuperäinen taso on 8 %. Tämä tarkoittaa, että alv:n korotus ei laske tuotantoa lainkaan. Mikäli alkuperäinen arvonlisävero on 14 %, verokerroin on -1,6. Tällöin miljardin euron suuruinen veronkorotus alentaa tuotantoa 1,6 miljardilla eurolla. Kun alempien arvonlisäverojen arvonlisäverokanta on nyt Suomessa pääosin 10 %, muutoksella on tuotantoa vähentävä vaikutus.

Verotuksen epälineaarisen tuotantovaikutusten takia tutkimuksen talouspoliittiset suositukset riippuvat alkuperäisestä arvonlisäveron tasosta. Kun arvonlisäveron alkuperäinen taso on matala tai kohtalainen ja valtio haluaa lisää verotuloja, se voi nostaa arvonlisäveroa tuotannon juurikaan vähentymättä. Kun arvonlisävero on korkea ja sitä edelleen nostetaan, talous kärsii väistämättä. Arvonlisäverokantojen korottaminen ei siis ole lainkaan niin ongelmaton kuin monet kotimaiset ekonomistit ovat julkisuudessa esittäneet. Kun tuotanto laskee suhteessa tilanteeseen, jossa ei olisi korotettu arvonlisäveroa, muut verotulot laskevat, koska niiden määrä riippuu hyvin paljon tuotannon määrästä.

Esityksessä todetaan, että muutosten vaikutukset yrityksiin riippuvat toimialasta, jolla yritys toimii. Jos toimialan yritykset ovat työvoimavaltaisia, arvonlisäveron korotus rasittaa niitä enemmän kuin yrityksiä, joilla on paljon ostopanoksia, joihin sisältyvät arvonlisäverot yritys voi vähentää. Tällaisia yrityksiä ovat tyypillisesti palvelualoilla toimivat yritykset. Esimerkkinä mainitaan majoitusala ja linja-autoliikenne.

Esitys kuvaa hyvin majoitusalan tilannetta. Kyseessä on työvoimavaltainen ala, jossa arvonlisäveron korotus kohdistuu merkittävältä osalta työn tekemiseen.

Arvonlisäverokantojen korottaminen vaikuttaa erittäin kielteisesti matkailualan kannattavuuteen

Matkailuala on toipunut Suomessa koronasta hitaammin kuin muu Eurooppa. Tämä johtuu siitä, että Suomessa menetettiin lähes kaikki venäläiset matkailijat ja suuri osa aasialaisista matkailijoista Venäjän hyökkäyssodan vuoksi.

Alempien arvonlisäverokantojen korottaminen vaikuttaa merkittävästi matkailu- ja ravintola-alan kilpailukykyyn, koska kotimaan liikuntaloman tai festivaalikäynnin yhteydessä liikkumisen ja lähes kaikkien palvelujen veroa korotetaan. Muutos heikentää kulluttajien mahdollisuutta palvelujen käyttämiseen selvästi.

Myös tie- ja lentoliikenteen päästökauppa ja biopolttoaineen jakeluvelvoite heikentävät Suomen matkailualan kilpailukykyä enemmän kuin missään muussa EU-maassa. Tämä aiheutuu Suomen syrjäisestä sijainnista, pitkistä etäisyyksistä, kylmästä ilmastosta ja siitä, ettei Suomeen voida rakentaa samanlaista raideliikenneverkostoa kuin tiheästi asuttuun manner-Eurooppaan. Lisäksi Suomi on saari, jonka saavutettavuudelle lentoliikenne on tärkeämpi kuin millekään muulle EU-maalle. Kotimaanmatkailussa henkilöautoilu on nyt ja tulevaisuudessa ylivoimaisesti tärkein liikkumismuoto.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan myynnin määrä laski vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2,1 prosenttia ja toisella vuosineljännekselle 4,5 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna. Alan toteutuneet työtunnit olivat koko alkuvuoden hieman alle edellisvuoden tason. Alan ostovelkojen kiertonopeus on kaksikertainen verrattuna muihin toimialoihin. Dun & Bradstreetin arvion mukaan Suomen toimialoista konkurssiuhka on suurin majoitus- ja ravintola-alalla. Luvut osoittavat, että toimiala kärsii edelleen akuutista taloudellisesta kriisistä. Jos esitetty veronkorotus toteutetaan, toimialan toipuminen kriisistä hidastuu edelleen ja konkurssien määrä nousee ennätyselliselle tasolle.

Suhdannebarometrin mukaan matkailu- ja ravintola-alan suhdannetilanne oli edelleen normaalia heikompi. Alan suhdanteiden uskotaan hiipuvan syksyllä. 2024 heinäkuussa näkymien saldoluku oli -14 (2024 huhtikuussa -17). Paranevia suhdanteita lähitulevaisuudelle odotti nyt 10 prosenttia vastaajista ja 24 prosenttia ennakoivat tilanteen heikkenevän samalla ajanjaksolla.

Tiedustelun mukaan riittämätön kysyntä nähdään edelleen suurimpana myynnin kasvun esteenä. Ammattityövoiman puute on edelleen olemassa, mutta esimerkiksi vuoden 2023 heinäkuuhun verrattuna se näyttäytyy nyt pienempänä ongelmana. Niukka enemmistö (51 prosenttia) yrityksistä odottaa kustannusten jatkavan nousuaan lähikuukausina.

MaRan kesäkuun alussa toteuttamassa jäsenkyselyssä nousevat esiin samat huolet kuin suhdannebarometrissa. Kustannusten nousun jatkuminen ja kysynnän vähäisyys nähdään matkailu- ja ravintola-alan pahimpina uhkina tulevaisuudessa. Myös ammattitaitoisen työvoiman puute, heikko kannattavuus ja alv:n tulevat korotukset nousivat esiin uhkakuvissa. Kesäsesongilta liikevaihdon kasvua odotti 40 prosenttia ja heikkenemistä 30 prosenttia yrityksistä.

Matkailu- ja ravintola-alan yritysten tilannetta hankaloittaa tukkuhintojen pysyminen edelleen korkealla tasolla, vaikka hintojen nousuvauhti on hidastunut. Esimerkiksi vuoden 2020 helmikuusta vuoden 2024 kesäkuuhun ravintoloiden raaka-aineiden tukkuhinnat ovat nousseet 31 prosenttia, kun samana aikavälinä inflaatio nousi 18 prosenttia ja ravintolaruoan sekä kauppojen elintarvikkeiden kuluttajahintojen muutos oli +20 prosenttia.

Yhteenveto:

- 1. Arvonlisäveron korottamisen dynaamiset vaikutukset riippuvat ratkaisevasti korotettavan arvonlisäveron tasosta. Veron korottaminen 10 prosentista 14 prosenttiin laskee tuotannon määrää ja arvonlisäveron sekä muiden verojen tuottoa.**

2. Arvonlisäveron korottaminen vähentää kysyntää kotimaassa ja vaikeuttaa monien toimialojen elpymistä kriisejä edeltävälle tasolle.
3. Arvonlisäveron korottaminen lisää ulkomaanmatkailua ja siirtää kulutusta ras-kaasti verotetuista kotimaisista palveluista verovapaille viihderisteilijöille.
4. Erittäin työvoimavaltaisissa matkailu- ja ravintolapalveluissa arvonlisäveron koro-tus kohdistuu työhön ja yrittämiseen.
5. Arvonlisäveron korottaminen kiristää entisestään majoituksen verotusta Suo-messa ja nostaa sen EU-maiden toiseksi korkeimmalle tasolle.
6. Myös aikaisemmin päätetyt yleisen arvonlisäverokannan ja alkoholijuomaveron korottamiset heikentävät ravintola-alan kilpailukykyä Suomessa.
7. MaRa toteaa, että edellä mainituista syistä alempien arvonlisäverokantojen korot-tamista ei tule toteuttaa.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Veli-Matti Aittoniemi
varatoimitusjohtaja